

บทที่ 1

บทนำ

หลักการและเหตุผล

เนื่องจากจังหวัดเชียงใหม่เป็นเมืองใหญ่รองจากจังหวัดกรุงเทพมหานคร ปัจจุบันจังหวัดเชียงใหม่ เป็นศูนย์กลางทางเศรษฐกิจที่สำคัญของภาคเหนือตอนบนเห็นได้ว่ากิจกรรมทางด้านธุรกิจมีการเจริญเติบโตในรูปแบบของบริษัท อุตสาหกรรม เกษตรกรรม ศิลปหัตถกรรม การให้บริการ จัดได้ว่าเป็นกิจกรรมขนาดใหญ่ อาทิเช่น บริษัทรับเหมาก่อสร้าง ธุรกิจการนำเข้าและส่งออก หัตถกรรมงานฝีมือ อุตสาหกรรมบริการเกษตร อุตสาหกรรมอาหารแปรรูป อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว เป็นต้น ซึ่งงบการเงินของกิจกรรมทางธุรกิจดังกล่าว ได้พิมพ์เผยแพร่ต่อสาธารณชน ซึ่งต้องได้รับการตรวจสอบ โดยผู้สอบบัญชีรับอนุญาต (Certified Public Accountant : C.P.A.) หรือเรียกสั้นๆว่าผู้สอบบัญชี (Auditor) เพราะงบการเงินเหล่านั้นต้องมีข้อมูลที่เชื่อถือได้ และให้ความมั่นใจกับผู้ใช้งบการเงิน ได้แก่ ผู้บริหาร นักลงทุน เจ้าหนี้กิจการ และประชาชนผู้สนใจทั่วไป เพื่อนำข้อมูลในงบการเงินเหล่านั้นไปใช้ประกอบการตัดสินใจในเชิงบริหาร การลงทุน และกระบวนการทางธุรกิจต่อไป

ความสำคัญของผู้สอบบัญชี คือ จะต้องปฏิบัติงานสอบบัญชีให้เป็นไปตามมาตรฐานการสอบบัญชีที่รับรองทั่วไป (Generally Accepted Auditing Standards : GAAS) ซึ่งกำหนดโดยสมาคมนักบัญชีและผู้สอบบัญชีรับอนุญาตแห่งประเทศไทย การตรวจสอบงบการเงินมีวัตถุประสงค์ เพื่อให้ผู้สอบบัญชีสามารถแสดงความเห็นต่องบการเงินในรายงานผู้สอบบัญชีว่า งบการเงินนั้นได้จัดทำในส่วนสาระสำคัญตามแม่บทการบัญชีที่เกี่ยวกับการรายงานทางการเงินหรือไม่ (สมาคมนักบัญชีและผู้สอบบัญชีรับอนุญาตแห่งประเทศไทย, 2542) การตรวจสอบทำให้ผู้สอบบัญชีเข้าไปเกี่ยวข้องกับความเสี่ยงในหลายรูปแบบอย่างหลีกเลี่ยงมิได้ ดังนั้น ผู้สอบบัญชีจึงให้ความสนใจและเห็นความสำคัญของการประเมินความเสี่ยงในการสอบบัญชี (Audit Risk Assessment) มากขึ้นในทุกขั้นตอนของการตรวจสอบ กล่าวคือ

ความเสี่ยงในการสอบบัญชีประกอบด้วยความเสี่ยงย่อย 3 ประเภท ดังนี้

1. ความเสี่ยงสืบเนื่อง (Inherent Risk : IR)
2. ความเสี่ยงจากการควบคุม (Control Risk : CR)
3. ความเสี่ยงจากการตรวจสอบ (Detection Risk : DR)

(นิพนธ์ เห็น โชคชนะ และศัลป์พร ศรีจันเพชร, 2545)

หลังจากการประเมินความเสี่ยงในการสอบบัญชีของผู้สอบบัญชีแล้ว ทำให้ผู้สอบบัญชีทราบถึงโอกาสที่จะผิดพลาดของรายการ และข้อมูลที่มีสาระสำคัญบางรายการที่มีผลกระทบโดยรวมต่องบการเงิน นอกจากนี้ยังสามารถตัดสินใจกำหนดลักษณะ ระยะเวลา และขอบเขตของวิธีการตรวจสอบที่จะใช้ได้อย่างเหมาะสมกับสถานการณ์ และขนาดของกิจการ ซึ่งมีส่วนทำให้ผู้สอบบัญชีสามารถตรวจสอบและแสดงความเห็นต่องบการเงินได้อย่างมีเหตุผล พร้อมทั้งช่วยประหยัดค่าใช้จ่ายและต้นทุนที่จะเกิดขึ้นจากการตรวจสอบได้เป็นอย่างดี

ด้วยเหตุผลดังกล่าว ผู้สอบบัญชีจำเป็นต้องใช้วิจารณญาณเยี่ยงผู้ประกอบวิชาชีพกับการประเมินความเสี่ยงในการสอบบัญชี เพื่อให้แน่ใจว่าความเสี่ยงได้ลดลงจนถึงระดับต่ำสุดที่จะยอมรับได้ ผู้สอบบัญชีแต่ละรายควรใช้ดุลยพินิจในการประเมินและประยุกต์ความเสี่ยงในการสอบบัญชีให้เหมาะสมกับการปฏิบัติงานสอบบัญชี รวมทั้งสอดคล้องกับมาตรฐานการสอบบัญชีทั่วไป

ดังนั้น ในการค้นคว้าแบบอิสระหัวข้อเรื่องแนวทางการประเมินความเสี่ยงในการสอบบัญชี จะเป็นการศึกษาแนวทางการประเมินความเสี่ยงในการสอบบัญชีของผู้สอบบัญชีแต่ละรายในอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ ว่ามีการนำมาตรฐานการสอบบัญชีทั่วไปมาประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับสถานการณ์ และการปฏิบัติงานสอบบัญชีได้อย่างไร

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

เพื่อศึกษาแนวทางการประเมินความเสี่ยงในการสอบบัญชีของผู้สอบบัญชีในอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่

ขอบเขตและวิธีการศึกษา

การศึกษากำหนดขอบเขตไว้ดังนี้

1. ขอบเขตการศึกษา

ทำการศึกษาแนวทางการประเมินความเสี่ยงในการสอบบัญชีของผู้สอบบัญชี ที่ใช้ปฏิบัติงานสอบบัญชีในอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่

2. แหล่งข้อมูล

2.1 ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) โดยผู้ศึกษาจะทำแบบสอบถาม ผู้สอบบัญชีที่ปฏิบัติงานสอบบัญชีจำนวน 35 รายตามที่ได้เปิดเผยที่อยู่ไว้ในทะเบียนรายชื่อและที่อยู่ของผู้สอบบัญชีรับอนุญาต ณ กองบัญชีธุรกิจ กรมทะเบียนการค้า จังหวัดเชียงใหม่

¹ กองบัญชีธุรกิจ กรมทะเบียนการค้า, ทะเบียนรายชื่อและที่อยู่ของผู้สอบบัญชีรับอนุญาต (ปรับปรุงครั้งที่ 8, 2542), หน้า 363-366.

2.2 ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary data) โดยทำการศึกษาแนวทางการประเมินความเสี่ยงในการสอบบัญชี จากการค้นคว้าเอกสารการบรรยาย เอกสารประกอบการสัมมนา วารสาร หนังสือ และวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

3. สถิติในการวิเคราะห์

ข้อมูลที่เกี่ยวข้องทั้งหมดจะนำมาประมวลผลโดยโปรแกรมคอมพิวเตอร์ SPSS FOR WINDOW ค่าสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ คือ ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าความนิยม (Mode) และจะนำเสนอข้อมูลที่วิเคราะห์ในลักษณะข้อมูลเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) เช่น ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percent) เพื่ออธิบายลักษณะต่างๆ ไปของข้อมูลที่เกี่ยวข้อง

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ทราบถึงแนวทางการประเมินความเสี่ยงในการสอบบัญชีของผู้สอบบัญชีในอำเภอเมืองจังหวัดเชียงใหม่

นิยามศัพท์

การประเมินความเสี่ยง (Risk Assessment) เป็นการระบุและวิเคราะห์ความเสี่ยงที่มีอยู่เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ การสร้างเกณฑ์การตัดสินใจจะจัดการความเสี่ยงอย่างไรตามการเปลี่ยนแปลงซึ่งเกิดขึ้นตลอดเวลา²

การสอบบัญชี (Auditing) หมายถึง กระบวนการของการรวบรวมและการประเมินหลักฐานเกี่ยวกับข้อมูลสารสนเทศ เพื่อระบุและรายงานเกี่ยวกับระดับความสอดคล้องต้องกันของข้อมูลสารสนเทศตามแม่บทการบัญชีที่กำหนดไว้ สำหรับการสอบบัญชีควรปฏิบัติโดยบุคคลที่มีความรู้ความสามารถและอิสระ³

ความเสี่ยงในการสอบบัญชี (Audit Risk : AR) หมายถึง ความเสี่ยงที่ผู้สอบบัญชีแสดงความเห็นที่ไม่เหมาะสมเมื่องบการเงินแสดงข้อมูลที่ขัดต่อข้อเท็จจริงอันเป็นสาระสำคัญ ความเสี่ยงในการสอบบัญชีมีองค์ประกอบสามส่วน ได้แก่ ความเสี่ยงสืบเนื่อง ความเสี่ยงจากการควบคุมและความเสี่ยงจากการตรวจสอบ⁴

ความเสี่ยงสืบเนื่อง (Inherent Risk : IR) หมายถึง โอกาสที่ยอดคงเหลือของบัญชีหรือประเภทของรายการแสดงข้อมูลที่ขัดต่อข้อเท็จจริง ซึ่งอาจมีสาระสำคัญในแต่ละรายการ หรือมีสาระสำคัญเมื่อรวมกับการแสดงข้อมูลที่ขัดต่อข้อเท็จจริงในยอดคงเหลืออื่นหรือประเภทของราย

² อุษา ภักธมนตรี, การตรวจสอบและการควบคุมภายใน : แนวคิดและกรณีศึกษา (กรุงเทพฯ : ศูนย์การพิมพ์ดิจิทัล, 2543) , หน้า 6-7.

³ นิพันธ์ หันใจคชชัย และ ศิลปพร ศรีจันทพร, การสอบบัญชี เล่ม 1 (กรุงเทพฯ : ห้างหุ้นส่วนจำกัด ที พี เอ็น เพรส, 2545) , หน้า 1 - 1.

⁴ คณะกรรมการมาตรฐานการสอบบัญชี (2540 - 2542) , มาตรฐานการสอบบัญชี รหัส 400 (สมาคมนักบัญชีและผู้สอบบัญชีรับอนุญาตแห่งประเทศไทย, 2542) , หน้า 3.

การอื่น โดยไม่คำนึงถึงการควบคุมภายในที่อาจมีอยู่ ซึ่งอาจป้องกันหรือตรวจพบและแก้ไขการ แสดงข้อมูลที่ขัดต่อข้อเท็จจริงดังกล่าวได้⁵

ความเสี่ยงจากการควบคุม (Control Risk : CR) หมายถึง ความเสี่ยงที่ระบบบัญชีหรือ ระบบการควบคุมภายในไม่สามารถป้องกัน หรือตรวจพบและแก้ไขการแสดงผลข้อมูลที่ขัดต่อข้อเท็จจริงได้อย่างทันเวลา โดยผู้สอบบัญชีจะใช้วิธีการทดสอบการควบคุม (Test of Control) เพื่อ ทดสอบการแสดงผลข้อมูลที่ขัดต่อข้อเท็จจริง อาจเกิดขึ้นในยอดคงเหลือของบัญชีหรือประเภทของ รายการ และอาจมีสาระสำคัญในแต่ละรายการหรือมีสาระสำคัญเมื่อรวมกับการแสดงผลข้อมูลที่ขัด ต่อข้อเท็จจริงในยอดคงเหลืออื่นหรือประเภทรายการอื่น⁶

ความเสี่ยงจากการตรวจสอบ (Detection Risk : DR) หมายถึง ความเสี่ยงที่วิธีการตรวจ สอบเนื้อหาสาระ (Substantive Procedures) ซึ่งผู้สอบบัญชีใช้จะไม่สามารถตรวจพบการแสดงผล ข้อมูลที่ขัดต่อข้อเท็จจริงที่มีอยู่ในยอดคงเหลือของบัญชีหรือประเภทของรายการ โดยการแสดงผล ข้อมูลที่ขัดต่อข้อเท็จจริงนั้นอาจมีสาระสำคัญในแต่ละรายการ หรือมีสาระสำคัญเมื่อรวมกับการแสดงผล ข้อมูลที่ขัดต่อข้อเท็จจริงในยอดคงเหลืออื่นหรือประเภทของรายการอื่น⁷

ผู้สอบบัญชีรับอนุญาต (Certified Public Accountants : C.P.A.) หมายถึง ผู้ที่ได้รับใบ อนุญาตจากคณะกรรมการควบคุมการประกอบวิชาชีพสอบบัญชี (ก.บช.) ให้เป็นผู้สอบบัญชี ตาม พระราชบัญญัติผู้สอบบัญชี พ.ศ. 2505 และใบอนุญาตนั้นยังไม่ขาดอายุ และเป็นผู้อยู่ระหว่างถูก สั่งพักการปฏิบัติงาน หรือถูกเพิกถอนใบอนุญาตด้วย⁸

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved

⁵ คณะกรรมการมาตรฐานการสอบบัญชี (2540 - 2542) , มาตรฐานการสอบบัญชี รหัส 400, หน้า 3

⁶ เรื่องเดียวกัน , หน้า 4.

⁷ เรื่องเดียวกัน

⁸ นิพนธ์ เห็น โชคชัย และ ศิลปพร ศรีจันทพร, การสอบบัญชี เล่ม 1 , หน้า 2-9.